

तस्माद्वैदिकैः सर्वैरेते मन्त्राश्चतुर्होतार इत्युच्यन्ते । चत्वारो होमकर्त्तारो येषु मन्त्रेष्विति व्युत्पत्त्या तेषां मन्त्राणां चतुर्होतृनाम सम्पन्नम् ॥

एतेषां मन्त्राणां तदभिमानिदेवतातादात्म्यज्ञानेन समृद्धिफलं दर्शयति । “सोमो वै चतुर्होता । अग्निः पञ्चहोता । धाता षड्होता । इन्द्रः सप्तहोता [१] । प्रजापतिर्दशहोता । य एवं चतुर्होतृणामृद्धिं वेद । ऋध्नात्येव” इति । यथोक्ता सोमादिदेवता रूपकमेव मन्त्राणां समृद्धिः ॥

पुनरपि चतुर्द्धाफलप्रदर्शनेन प्रशंसति । “य एषामेवं बन्धुतां वेद । बन्धुमान् भवति । य एषामेवं कृप्तिं वेद । कल्पतेऽस्मै । य एषामेवमायतनं वेद । आयतनवान् भवति । य एषामेवं प्रतिष्ठां वेद [२] । प्रत्येव तिष्ठति” इति । बन्धूनां समूहो बन्धुता । यथा लोके ब्राह्मणाः क्षत्रियाः भारद्वाजगोत्रीया इत्येवमेतेनोपाधिना व्यवह्रियमाणाः परस्परं बन्धवः । एवमेतेऽपि मन्त्रा एकेन होतृत्वोपाधिना व्यवह्रियमाणत्वात् परस्परं बन्धवः । तत्समूहं बन्धुभावं यो वेद सोऽयं बह्वभिर्बन्धुभिर्युक्तो भवति । कृप्तिरनुष्ठानजपहोमादिकम् । तद्देदिनः स्वाभिमतमन्त्रक्रिया कल्प्यते निष्पाद्यते । आयतनं तदनुष्ठानाधारभूतमग्निहोत्रादिकं कर्म । तच्च पूर्वमेवोदाहृतम्, अग्निहोत्रं वै दशहोतुर्निदानमित्यादिना । तद्देदिता निवासस्थानं लभते । प्रतिष्ठाफलमास्य वीरो जायत इत्यादिकम् । तद्देदिता धनादिभिः प्रतिष्ठितो भवति ॥